

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти
імені проф. Т.І. Поніманської

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 32 Навчальна (пропедевтична) практика

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 016 Спеціальна освіта

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Спеціальна освіта. Логопедія

(назва освітньої програми)

факультет педагогічний

(назва факультету)

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма Навчальна (пропедевтична) практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Мова навчання українська

Розробник: Федорова Наталія Володимирівна, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської

Протокол від “12” червня 2025 року № 7

Завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської

_____ (підпис)

Ілона ДИЧКІВСЬКА

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Протокол від “30” червня 2025 року № 5

Голова навчально-методичної комісії педагогічного факультету

_____ підпис

Наталія ГОРОПАХА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>мультимедійна презентація</i>		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		3-й	3-й
		Лекції	
Тривалість практики - 2 тижні	Освітній ступінь: бакалавр	-	-
		Практична робота	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		90 год.	90 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
Вид контролю:			
залік			
Передумови для вивчення дисципліни (перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше): Педагогіка. Психологія. Основи наукових досліджень. Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» та педагогічна деонтологія			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – ознайомлення здобувачів з видами та формами роботи вчителя-логопеда і інших фахівців, які проводять корекційно-розвиткові заняття з дітьми з порушеннями мовлення різної етіології і патогенезу у закладах освіти, формування практичних навичок і умінь проведення спостережень, досліджень та діагностики порушень мовлення; формування практичних навичок спостереження за психолого-педагогічними проявами порушень у процесі занять, розвивальних ігор тощо; створення умов для самореалізації, самовдосконалення, самовизначення особистості майбутнього педагога спеціальної освіти.

Основні завдання навчальної (пропедевтичної) практики:

1. Поглиблення, закріплення, уточнення і збагачення знань, отриманих при вивченні освітніх компонентів.
2. Забезпечення зв'язку теоретичних знань з фахових дисциплін з реальним освітньо-корекційним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, виховних, реабілітаційних задач з метою формування у здобувачів вищої освіти професійної і психологічної готовності до роботи з дітьми з ООП.
3. Вивчення специфіки основних видів практичної діяльності педагога спеціальної освіти (функції і професійні обов'язки вчителя-логопеда).
4. Формування умінь спостереження, аналізу та оцінки освітньо-корекційного процесу в дошкільному закладі освіти, його відповідності програмним вимогам.
5. Формування умінь вести записи спостережень, обробляти, узагальнювати отриману в ході спостережень інформацію, повно і правильно відображати її в щоденнику практики.
6. Вироблення навичок психолого-педагогічного вивчення особливостей розвитку дітей з порушеннями мовлення, аналізувати його результати й діагностувати виявлені особливості в розвитку мовлення.
7. Ознайомлення з плануванням освітньо-корекційного процесу, логопедичної роботи, веденням різних видів документації в дошкільних закладах освіти.
8. Розвиток потреби в самопізнанні й самовдосконаленні.
9. Виховання у здобувачів вищої освіти стійкого інтересу до професії педагога спеціальної освіти.

У процесі вивчення дисципліни у здобувачів вищої освіти формуються такі **компетентності:**

інтегральна:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні:

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

спеціальні:

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Програмні результати навчання

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

4. Програма навчальної (пропедевтичної) практики

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ І ВИВЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ ЇХНЬОЇ РОБОТИ

Пропедевтична практика розпочинається з настановної конференції, в якій беруть участь практиканти, керівник практики, викладачі-методисти та фахівці закладів освіти, де здобувачі вищої освіти проходитимуть практику.

Настановна конференція. На конференції керівник практики зачитує наказ Ректора про проходження навчальної (пропедевтичної) практики здобувачами вищої освіти і розподіл їх за окремими закладами освіти міста, а також ознайомлює студентів та педагогів з метою, основними завданнями та особливостями організації навчальної (пропедевтичної) практики.

Ознайомлення з закладами освіти і вивчення специфіки їхньої роботи відбудуватиметься за такими напрямками:

- ознайомлення з закладом освіти, бесіда з представниками адміністрації, вчителями-логопедами, дефектологами, психологами та іншими фахівцями;
- вивчення документації закладу (розкладу, планів роботи, нормативних документів тощо);
- ознайомлення з напрямками, методами та формами роботи вчителів-логопедів, за якими закріплено студентів;
- складання і затвердження індивідуального плану роботи студента-практиканта (протягом першого тижня практики).

1 тиждень практики передбачає ознайомлення зі змістом, тривалістю практики, базою практики, звітною документацією, яка складається по завершенню практики; ознайомлення з нормативною та методичною документацією, що регулює діяльність ЗДО компенсуючого типу та навчально-реабілітаційних центрів, структурою й матеріальною базою, роботою вчителя-логопеда, дефектолога, психолога та інших фахівців; ознайомлення зі специфікою

супроводу дітей різних вікових груп; відвідування, перегляд та обговорення логопедичних та корекційних занять, проведених логопедами та дефектологами базових навчальних закладів.

Навчальна (пропедевтична) практика також включає спостереження за поведінкою та емоційними проявами різних категорій дітей, особливостями роботи педагога спеціальної освіти та його взаємодії з іншими фахівцями, вивчення документації тощо.

Форма звіту: індивідуальний план навчальної (пропедевтичної) практики, ведення щоденника.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВЧИТЕЛЕМ-ЛОГОПЕДОМ

Спостереження за індивідуальними та груповими заняттями вчителя-логопеда, допомога в організації занять. Вивчення документації вчителя-логопеда. Виготовлення дидактичних посібників для проведення логопедичних занять (за запитом вчителя-логопеда). Здійснення психолого-педагогічного вивчення особливостей розвитку дітей з порушеннями мовлення, аналіз його результатів й складання психолого-педагогічних характеристик, а також індивідуальних мовленнєвих карток з логопедичними висновками на двох дітей. Підбір інформаційних матеріалів для бесіди з батьками дітей із мовленнєвими порушеннями. Проведення здобувачами вищої освіти під керівництвом фахівців базових закладів освіти окремих елементів роботи, допомога здобувачів вищої освіти в організації прогулянок, екскурсій тощо.

Оформлення звітної документації з проходження навчальної (пропедевтичної) практики на базі ЗДО компенсуючого типу чи навчально-реабілітаційного центру.

Проведення підсумкової конференції.

Форма звіту: щоденник навчальної (пропедевтичної) практики; психолого-педагогічні характеристики на двох дітей, план-конспект бесіди з батьками дітей із мовленнєвими порушеннями; індивідуальні мовленнєві картки з логопедичними висновками на двох дітей.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

На завершальному етапі практики студенти аналізують процес та результати роботи вчителів-логопедів, вивчають та узагальнюють досвід.

Результати навчальної (пропедевтичної) практики розглядаються на підсумковій педагогічній раді, у якій беруть участь керівники базової установи, студенти-практиканти та логопеди-наставники, викладач, який керує практикою. На педагогічній раді затверджують характеристики студентів-практикантів, складені вчителями-логопедами. У характеристиці дається розгорнутий аналіз роботи студента під час практики, його ділових та особистісних якостей і вказується загальна оцінка за навчальну (пропедевтичну) практику.

Завершальним етапом роботи студента-практиканта є оформлення звітної документації та підготовка участі у підсумковій конференції за результатами практики. Разом із своїми товаришами, які проходили практику в тому ж

базовому закладі освіти, практикант готує звіт, у якому розкриває підсумки практики. За результатами практики підгрупа здобувачів вищої освіти, які проходили практику в одному закладі освіти, оформлює презентацію.

Форма звіту: щоденник навчальної (пропедевтичної) практики; звіт, презентації.

На заключному етапі практики студенти підбивають підсумки проведеної роботи, готують звіти та оформлюють документацію, яка відображає результати практики. Загальні підсумки навчальної (пропедевтичної) практики у ЗВО підбиваються на підсумковій конференції.

5. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Кількість годин, відведених на	
	Всього	Самостійну роботу
Змістовий модуль 1: Ознайомлення з закладами освіти і вивчення специфіки їхньої роботи	30	30
Змістовий модуль 2: Робота здобувачів вищої освіти з вчителем-логопедом	30	30
Змістовий модуль 3: Оформлення звітної документації	30	30
Всього годин	90	90

10. Методи навчання: словесний метод (бесіда, дискусія, співбесіда тощо); практичний метод (вправи, практичні роботи, дослідні роботи); наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування); відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); самостійна робота (розв'язання завдань); індивідуальна науково-дослідна робота.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

- МН6 – самостійна робота (розв’язання завдань);
 МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота.
 МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
 МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
 МО9 – захист лабораторних і практичних робіт.

11. Методи оцінювання: залік, перевірка звітної документації, презентації результатів виконаних завдань.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- МО1 – залік;
 МО2 – усне або письмове опитування;
 МО3 – колоквіум;
 МО4 – тестування;
 МО5 – командні проєкти;
 МО6 – реферати, есе;

Перелік звітної документації навчальної (пропедевтичної) практики

- Індивідуальний план роботи практиканта (складання і затвердження індивідуального плану роботи практиканта здійснюються протягом першого тижня навчальної пропедевтичної практики).
- Щоденник проходження практики.
- Конспект однієї бесіди студентів для батьків вихованців закладу освіти з особливостей психофізичного розвитку їх дітей, методів профілактики та корекції.
- Психолого-педагогічні характеристики та індивідуальні мовленнєві картки на двох дітей.
- Характеристика директора закладу освіти на студента-практиканта.
- Письмовий звіт про проходження здобувачами вищої освіти навчальної (пропедевтичної) практики, де студенти роблять самоаналіз професійного становлення, вказують труднощі, з якими зіткнулися.

Індивідуальне довготривале завдання: розробка та виготовлення методичних матеріалів для візуального супроводження занять.

12. Засоби діагностики результатів навчання: залік; спостереження за роботою студента; доповідь на звітній конференції, підготовка звітної документації, мультимедійної презентації.

13. Критерії оцінювання результатів навчання

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
			здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно			

90-100	A	відмінно	здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

14. Розподіл балів, що отримують здобувачі

Модуль 1 (поточне тестування)			Підсумкове оцінювання (звітна документація, підсумкова конференція)	Сума
ЗМ - 1	ЗМ - 2	ЗМ - 3		
10	50	10	30	100

ОЦІНЮВАЛЬНИЙ ЛИСТ здобувача-практиканта за результатами навчальної (пропедевтичної) практики

	Основні напрями роботи здобувача-практиканта	Макс. кількість балів
Оцінювання результатів практики, відображених у звітній документації		
1	Правильно і вчасно оформлений Індивідуальний план роботи практиканта	10
2	За підготований Конспект бесіди з батьками дітей з порушеннями мовлення (якість контенту, охайність)	10
3	За Психолого-педагогічні характеристики (за 2)	20
4	За Індивідуальні мовленнєві картки (за 2)	20
5	Правильно і вчасно оформлений Щоденник проходження практики	10
Всього		70
Оцінювання процедури захисту практики		
1	Характеристика директора закладу освіти на студента-практиканта (врахування оцінки)	5
2	Підготовлений звіт про проходження практики	10
3	Презентація матеріалів практики та захист її результатів (ІНДЗ)	15
Всього		30
Підсумкова оцінка		100

15. Методичне забезпечення

- робоча програма з практики;
- навчальні книги;
- першоджерела;
- схеми, таблиці, довідники

- зразки оформлення звітної документації з практики;

17. Рекомендована література

Основна:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-ге вид., допов. К. : Академвидав, 2017. 304 с.
2. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Колишкін О.В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Суми: Університетська книга, 2023. 392 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ, 2018. 152 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Інклюзивна освіта: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 232 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Діти з особливими освітніми потребами: навчання та супровід у період повоєнної відбудови: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 192 с.
7. Логопедія: підручник за ред. М. К. Шеремет. 3-є вид., перер. та допов. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 672 с.
8. Логопедія. Підручник / За ред. М.К.Шеремет. Вид. 5-те, перероблене та доповнене. Київ: Слово, 2019. 672 с.
9. Мартиненко І. В. Логопсихологія. Київ: ДІА, 2016. 116 с.
10. Методичний посібник Горопаха Н.М., Поніманська Т.І. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи. К., 2014.
11. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2016. 164 с.
12. Пахомова Н. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб для студентів спец. 016 Спеціальна освіта. Вид. 2-ге, випр. Полтава : АСМІ, 2021. 329 с.
13. Спеціальна педагогіка : навч. посібник. за заг. ред. О. В. Мартинчук. Київ: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка. 2017. 364 с.
14. Таран О. П., Бабич Н. М., Супрун Г. В., Мельниченко Т. В. Інноваційне застосування методу case-study в професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів). *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2017. Вип. 9. Т. 1. С. 251 – 268.
15. Федорова Н. Гуманістична педагогічна позиція майбутнього логопеда: практикум з елементами тренінгу: навчально-методичний посібник. Рівне, 2019. 40 с.

Допоміжна:

1. Базима Н. В., Качуровська О. Б., Коломієць Ю. В., Мартиненко І. В. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі / за ред. І. В. Мартиненко, М. К. Шеремет. Київ: ДІА, 2019. 148 с.
2. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічна підтримка дітей п'ятого року життя із лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Луцьк, 2023. 240 с.

3. Буйняк М.Г. Формування психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами: дис. канд. психол. наук. Київ. 2019. 322 с.
4. Вержиховська О., Гончарук Н.М., Рудзевич І.Л. Спеціальна методика виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення : навч.-метод. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2017. 271с.
5. Геращенко С.І., Матющенко І.М. Корекційна спрямованість уроків української мови в спеціальних закладах освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Вип. 46. 2024. С. 11-17.
6. Двіжона В.М. Модель психолого-педагогічного супроводу учнів початкових класів із мовленнєвими порушеннями в загальноосвітній школі міста Києва з інклюзивною формою навчання. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 117-124.
7. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2016. Вип. 7. Том 1. С. 90 – 98.
8. Компанець Н.М. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери: наук.-метод. посіб. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ: Актуальна освіта, 2023. 120 с.
9. Конопляста С.Ю., Синиця А.О. Алгоритм реалізації логопедичного супроводу дітей раннього віку з церебральним паралічем. *Науковий часопис (Корекційна педагогіка та спеціальна психологія)*. Вип. 46. 2024. С. 35 – 41.
10. Федорова Н. В. Гуманістична педагогічна позиція майбутніх логопедів як ціннісно-смісловова основа професійної діяльності. *Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2018. С. 160 – 165.
11. Федорова Н. В. Теоретичні аспекти фахової підготовки логопеда в умовах університетської освіти. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Кременець, 2018. Вип. 10. С. 98 – 109.
12. Федорова Н. В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. 2017. Випуск 1 (60). С.211 – 215.
13. Шевцов А. Г. Кваліфікаційна характеристика окупаціонального терапевта (ерготерапевта) в системі корекційно-реабілітаційної роботи. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2016. Вип. 7. Т. 2 (7). С. 409 – 424.
14. Fedorova N. Characteristic of factors that influence the formation of the humanistic pedagogical position of future speech therapists. *EUREKA: Social and Humanities*. 2019. Number 5. P. 45 – 52.
15. Kosarieva G., Pavlyuk T., Fedorova N. Training of future speech therapists to work with children of preschool age with special needs on the basis of humanistic ideas of tolerance.

Problem space of modern society: philosophical-communicative and pedagogical interpretations: Collective monograph. Part II. Warsaw: BMT Erida Sp. z o.o, 2019. P. 357 – 372.

16. Loreman T., McGhie-Richmond D., Kolupayeva A., Taranchenko O., Mazin D., Crocker C. A Canada-Ukraine collaborative initiative for inclusive education in Ukraine: Participant perspectives. *School Effectiveness and School Improvement*. 2016. 27(1). P. 24 – 44.

18. Інформаційні ресурси

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej> – програми розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

<https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> – інклюзивне навчання.

<http://logoclub.com.ua> – логопедичний сайт, де зібрані методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних матеріалів для розвитку мовлення дітей, попередження та подолання мовленнєвих порушень, а також підвищення результативності корекційно-розвивальної роботи.

<https://lib.imzo.gov.ua/> - Електронна бібліотека Інституту модернізації змісту освіти

<http://www.uasp.org.ua> – українська асоціація корекційних педагогів.

